

A KUTYA

BOBA BLAGOJEVIĆ

Mit akar tőlem?

Ez az én kutyám. Nézze csak: semmilyen-fajta, közönséges koros, rövid szőrű, szürkésfehér alapon egy-egy fekete csík, fekete foltos pofájú, kurta lábú, tömzsi, húzza a farkát, mint minden keverékfajzat. Egyszóval, semmi különös. Írja csak, semmi különös. Teljesen közönséges.

De a szemét, azt nézze meg. Micsoda szem! Emlékeztem óta nem láttam ilyet. Mindenféleből láttam eleget: jámbort, riadtat, könyörgőt, gonoszt . . . De ilyet még nem. Csak néz, néz, órákig, és megért mindent. Ha nem akarózik kimennem, amikor fáradt vagyok, máris itt van, papuccsal a szájában. Nem szólok neki semmit, fölösleges. Csak kigondolok valamit, s ő máris megteszi. Enyém a gondolat, ővé a tett. Nem vinnyog, mint más kutyák, nem kaparja az ajtót. Megérti, ha fáradt vagyok, s nemcsak ezt, azt is érti, miért — és hallgat, tűr. Megérint a pofájával, elnyújtózik mellettem, éppígy, mint most is, mellső lábára hajtja fejét, és hallgat. Pihen, velem együtt, és vár. Ha fészkelődöm, ha már nem bírok magammal, ő csak felemeli a fejét, és rám néz, mintha kérdené: „Nos, kipihented magad?” És mindig a kellő pillanatban kérdez, sosem előbb. Akkor vár. Mikor biccentek, ő már az ajtónál van, szájában a pórázzal. És mégsem ugrándozik körös-körül, mint a többi eszelős, hanem leül az ajtó elé, és vár. Hagyja, hogy nyugodtan készülődjek, felhúzzam a cipőm, felöltözsem. Egymásra nézünk, nyakára csatolom a pórázt . . .

Ezt a pórázt, itt. Tetszik? Saját magam ötlöttem ki. Bőr és erősítésnek — lánc. Vékony, de acél. Látja, hogy mi ez? Nem, ez nem fogak nyoma. A bőr nincs elrágva, hanem átvágták. Tudja, vannak amolyan körbesétáló, dologtalan, irigy kések. De nem sikerült nekik, erről gondoskodtam.

Így sétálunk hát naponta kétszer-háromszor, attól függ. Amikor esik, a séták csak rövid ideig tartanak, az első lámpaoszlopig, és vissza. Csak amennyi az alapvető szükségletek elvégzéséhez kell. Ő nem szereti az esőt, de ebben nem látok semmi rosszat, hisz én sem szeretem. De amikor süt a nap! Órákig sétálunk. A gyerekek összecsődülnek, az emberek bámulnak, mi meg csak sétálunk, sétálunk, amíg csak bele nem fáradunk mindkettőn. A parkban elengedem a pórázról, hadd futkározzon. Csak úgy szalad a gyepen, gyorsabb, ügyesebb, okosabb, mint a többi kutya.

Okos, ez az alapvető. Mindenekelőtt, nem marakodik. Ezt nem szereti. De nincs is rá szüksége, ügyesen kikerüli az összetűzéseket, vagy, ha úgy alakul, eliszkol. Semmi kifogásom ellene, sőt, erre biztatom. Ez nem valamiféle gyávaság, hanem a józan ész. Miért is marakodjék, mint a többi vadállat? Miért? Semmi szüksége rá.

Természetesen, megesik, hogy védekeznie kell, mert máskülönben még kinyírnák. Ez már más. Egyszer kinyomta egy bokszert szemét. Kellemetlen dolog. Kénytelen volt, de mégis, kínos. Nem fizettem meg, természetesen nem. Majd bolond leszke fizetni. Miért nem nevelte meg jobban a kutyáját? Inkább hagyja, hogy amúgy hebehurgyan összeakaszkodjon egy nálánál okosabbal. Azonkívül, a bokszert volt a hibás, ez bizonyítható. A falhoz szorította, és mardosni kezdte. Tessék kérem, ha nem hiszi, hát nézze meg. Még ki is tépett a füléből egy darabkát. Miért lenne az ő kutyájának a szeme drágább az én kutyám fülénél? Ráadásul az ő kutyája buta, és úgysem válik hasznára, amit lát, de az enyém okos, észbe tart mindent, amit csak hall.

De ezt nem sikerült bebizonyítanom, s így összevesztünk. Még meg is sértett, borzasztóan. Persze, a szem igen bajos dolog, a kutyát többé nem mutogathatják. Azzal nem értek egyet, hogy a kutyájának bármi haszna is lenne a szeméből, ám ami a dolog esztétikai oldalát illeti, azzal egyetértek. Bevallom, nem szép. De ez csak azt jelenti, hogy egyenlítettünk. Maga szerint ez a fül szép?

Rolf. Így hívják, Rolf, nem is mondtam? Szándékosan kiválasztott név ez, rövid, éles, mint a füttyszó. Mindig azonnal jelentkezik, nem vonszolja magát gebe módra, nem nyaggat.

Idomított, én magam idomítottam. Megpróbáltam beadni egy kutyaidomító iskolába, de amikor ott meglátták, kiröhögtek. Hülyék, nekik a külső fontosabb, mint a képesség. Ezek után saját magam fogtam hozzá a neveléséhez. „Nevelést” mondok, mert ez a szó sokkal többet fejez ki, mint az, hogy „idomítás”. Mit jelent egyál-

talán az idomítás? Megtanítani a kutyát arra, hogy reflexszerűen reagáljon az ismert jelekre. Felemelem az ujjam, s ugrik. Ugyan már! Én a gondolkodásra akartam megtanítani. Természetesen, a képességei azért csak korlátozottak, ebben nincsenek illúzióim, de azért ő azokat teljességgel felhasználja. De mutasson csak, kérem, akár egy embert is, aki teljesen kihasználja a képességeit! Nincs. Hát persze, hogy nincs.

Sajnos, mégis kénytelen voltam alkalmazni a szokásos kutyaidomítás néhány fogását, de nem többet, mint amennyi feltétlenül szükséges. Feltétlenül szükséges az, hogy egy idomított kutya viselkedjen is úgy, mint egy idomított kutya. Ez fegyelem kérdése, tehát a fegyelem a gondolkodáshoz vezető út. Nem volt könnyű. Mindekelőtt, nehéz egy kutyát arra kényszeríteni, hogy kutyához illően viselkedjék, s ne legyen belőle egy bitang. Ha csak fogalma lenne arról, milyen kevés az igazi kutya, amely e földgolyón sétál. Nekem is időbe telt, az így ezt felfogtam. Ebből a szempontból ez az ön előtt álló, jelentéktelen állat a megtestesült tökéletesség.

Csak megóvhatnám az irigyektől. Mert irigyekkel lépten-nyomon találkozni. Persze, azok sem egyformák, de van egy közös tulajdonságuk, ez árulja el őket: nem bírják ki. Nem állják meg, amíg minket néznek. Egyesek elsápadnak a méregtől, mások ajkukat harapdálják a hosszúságtól, megint mások elfordítják a fejüket. Néha nyan nevetnek, gúnyolódnak. Úgy vélik, ezzel bizonytalanságot kelthetnek benne, míg bennem kételyt ébresztenek az értékei iránt. Mindezt irigységből. Hülyék! Ezzel úgysem érnek célt. De csak jönének inkább ide, s becsületesen mondanák meg, hogy szeretnének egy ilyen rátermett, okos, jól nevelt kutyára szert tenni, akkor minden rendben. Segítenék nekik. Nem vagyok önző, aki csak magának akar jót, hogy egyedül csak ő rendelkezék valami kivételes dologgal. Én szeretek adni.

Természetesen, Rolfon nem osztoznék meg senkivel! A szeretet és az odaadás így nem osztható, szekercével. Segítenék azonban, hogy hozzájussanak a saját Rolfjukhoz. Senkitől sem tagadnám meg a segítséget. Én tudom, mi a magány. Csakhogy, akik ezt önmaguktól nem kérik, azokon nem tudok segíteni.

Ilyen kutyára lelni, mint Rolf, nem könnyű dolog. Sokat kell sétálni a külvárosokban, sokszor kell ám körbejárni a szemételepeket, ahol az éhes és kóbor hajléktalanok tanyáznak. Sok időt kell rááldozni tulajdonságaik megfigyelésére, de a különbségek észrevételére is, amelyek gyakran rejtettek, mégis döntőek. Tehát, nyomós

ok szükséges ahhoz, hogy az ember kibírja mindezt. Gyakran napokig kell megfigyelni két, szinte azonos példányt, akárcsak egy ikerpárt — míg az ember rájön, melyik is a kettő közül az igazi. Fontos tehát a türelem, a megfigyelőképesség pedig fontos a rejtett tulajdonságok megsejtéséhez. Mert bizonyos, hogy nem lehet mindkettő az igazi. Ez valamiféle törvényszerűség. Vagy csak az egyik, vagy az egyik sem. Amikor pedig a jelölt kiválasztása megtörténik, bizony akkor van ám csak szükség időre és türelemre! A kutyában minden megvan, sokat ígér, ám az a bizonyos alapvető, legrejtettebb, amelyhez a legnehezebben jutunk el — az nincs meg. S mit lehet tenni? Újra kell kezdeni az egészet. Nem könnyű munka ez, higgye el. Két évig vesződtem Rolffal. Amíg felfedeztem, kifigyeltem, kiválasztottam, megkezdtem a munkát, s amíg a közös nyelvet megtaláltuk — beletelt két év. Kiválasztás? Hát persze, hogy kiválasztottam. Hazavittem, és bezárva tartottam. Meddig? Bizony soká, amíg nem mutatkozott fölkészültnek. Kénytelen voltam. Kockázatos lett volna kezdetben idegen hatásoknak kitenni. Két évet áldoztam rá az életemből, de nem sajnálom. Egy pillanatig se bántam meg. És lám, újra készen állok egy ilyen kinszenvedésre egy ismeretlenért, hacsak valakinek erre van szüksége.

Őn lenne az? Talán önnek van erre szüksége? Ne szégyellje megmondani. Nem muszáj rögtön, ha ez önnek kellemetlen. Először fontolja meg alaposan. Esetleg kinevethetik, meggyűlölhetik, irigyelhetik. De megéri.

Természetesen, itt van az élelmezés kérdése. No persze, ideális lenne, ha naponta enne húst, de mivel annyi pénzem nincs, amint ön is látja, mindennap belsőséget eszik, akárcsak én. De amint látom, semmi baja sincs. Jól táplált. Képes ez saját maga is utána járni, nem ügyefogyott, bezabál valamit a szemétről, vagy hazavonszol valami csontot, de ez csak a pótlás. Tehát — egy kis leves, belsőség, és amit még talál magának.

Látja, ebben a tálkában van az ebédmaradék. Nem rossz, mi? Leves, beleaprított kenyérrel. Nem fal fel egyszerre mindent, hanem beosztja, s így napjában többször ehet. Ahogy jómagam is.

Nem tetszik nekem, ahogyan Rolfot nézi.

Pedig annyi évet töltöttem el véle! Őn csak azt láthatja, milyen a szőre színe, milyen a szeme, a farka, hogyan áll a füle, hím-e vagy nőstény — és ez minden. De ami mindezek mögött rejlik, azt egyedül csak én tudom. Azért, mert ami *mögötte* van, az az én művem. Amikor megismertem, nem volt semmi mögöttes, csak egy ko-

szos, éhes, ragyás fülű, kissé találékonyabb állat, mint a többi. És még valami homályos elképzelés. Mennyi önfeláldozásra volt szükség, évekig, amíg ez a *mögöttes* kialakult, s most ezt akarja elvenni tőlem? Milyen jogon? Ki jogosította fel erre? Csupán, mert önnek másképp tetszik. Ön felületes, igen felületes. Így nem viszi sokra. Persze, meglesz mindene: munka, fizetés, lakás, feleség, két gyerek, nyugdíj, sírhely. Engem ugyan nem zavar. Mit is tartozik ez én-rám? Felőlem akár csinálhat két molylepkét is, vagy hernyót, egyre megy! És mit tartozik önre az, ha én egy kutyát alkottam?

Hagyja abba!

Kandúr! A feleségemnek volt egy kandúrja. Bevallom, gyűlöltem. Amikor a feleségem elment, csak úgy, egy éjjel, köszönés nélkül leereszkedett az ereszen, és eltűnt, a kandúr velem maradt továbbra is. Rögtön végezni akartam vele, érzélgősség nélkül. De nem voltam rá képes, mert ellenállhatatlan éhséget éreztem. Berontottam a konyhába, felmarkoltam egy darab szalonnát. Visszamentem a szobába. A kandúr nyugtalanzkodni kezdett, nyávogott, nyaggatott. Magára akarta vonni a figyelmemet. Az ajtókilincshez kötöttem a derékszíjammal. Szabadulni, közeledni akart hozzám. Észbe kaptam, hogy egész nap nem kapott enni, megfeledkeztem róla. Kéjjel ettem előtte a szalonnát. Azontúl éheztetéssel gyötörtem. Megkötve nézte végig, ahogy ültem és ettem. Előtte ettem, s minden falat ízlett.

Ültem, és ebédeltem. A kandúr pórázon, a szokott helyén, szinte csontvázvá soványodott. Egyszerre csak üvölténi kezdett. Abba hagytam a falatozást, és felfigyeltem. Abban az üvöltésben valami újat véltem felismerni, s ez izgalomba hozott. Odadobtam neki egy darabka kenyeret, amit ő röptében bekapott, s lenyelt. Megcsóválta a farkát. Sokáig néztem. Viicsorítani kezdett. Elkör döbbentem rá, hogy a macska elpusztult, ám született egy kutya, vagyis, az éhségtől és kínoktól létrejött valami, amiből kutya is lehet.

Először egy hosszabb madzagot szereztem, s azzal kötöttem az asztal lábához. Minden szükségesség holmit beszereztem. Mindenekelőtt egy krétát, amellyel a padlón egy fehér vonalat húztam, amely igen-csak kivehető volt. Neki is, nekem is. Az egyik felén állt a homokkal telt láda, a másikon egy virágcserepben citromcserje. A macska, persze, a homokos ládába ugrott, hogy ott a dolgát végezze. Minden alkalommal korbácsütéssel büntettem. És mindannyiszor újra a ládába ugrott. A cserepben álló citromcserjére rá se hederített. Nem akartam figyelmeztetni, úgysem érdemes, ha ő maga nem veszi észre. A megszokás azonban sokáig megtette a magáét.

Igen, a megszokás. Mert a természetet nem ismerem el, ez valami teljesen alaptalan. Ezt az eredmény értette meg velem.

Hosszú ideig vertem. Egy napon aztán, önmagától, lassan, bizonytalanul átlépte a fehér vonalat. Szaglászta a fát, teljesen úgy, ahogy egy macska teszi. Nem csinált semmi egyebet, leszállt, és újból a homokos ládába ugrott. Én azonban tudtam, mit jelent ez a kis séta. És nem tévedtem. Hamarosan eljött a nap, amikor a citromcserje cserepébe ugrott, hogy ott végezze a dolgát, egészen macska módra, de egyre inkább közelített már. Én pedig, megváltozott viselkedésével egyidejűleg, mindinkább megenyhültem, többé nem húztam rá nagyokat, inkább megsimogattam a hátát. És akkor megtörtént! Felemelte a lábát, szorosan a fához. Mindez elég szégyenlősen ment, de megtörtént. Szinte képtelen voltam elhinni, úgy ám. Azonnal odadobtam neki egy darab szalonnát, egyből befalta. Megértette. Abban a pillanatban biztosan felragyogott valami ott a sététben, mert engem is elkápráztatott.

Beszereztem egy pórázt, és eljárógattunk sétálni. A nagyobb fára és lámpaoszlopra áttérni már csak szoktatás kérdése volt. Csupán néhányszor meglegyintettem a pofáját a pórázzal, pusztán emlékeztetőül, s ez volt minden. A halat megutálta, szinte rögtön. A csontokra hamar rászokott, megszerette. Sőt, úgy vettem észre, hogy kissé még a fogai is megváltoztak. Megosztottuk a levest, beleaprítottuk a kenyeret. Így kezdődött el közös életünk.

Nem, akkor még nem volt neve. Csak egész egyszerűen, így hívtam: a kutya. Úgy gondoltam, kezdetnek ennyi elég. Bizonyára már akkor gyaníthattam valamit, mintha tudtam volna, hogy utunk még nem ért véget.

Igen, mindent! Mindent tudott. Úgy viselkedett, mint egy kutya, az oszlopnak emelte a lábát, szabályszerűen, a tejtől és haltól undorodott, csontot rágott. Mindent kutyaéhoz illően. Mégis, egész idő alatt nyugtalanított valami, de nem tudtam, mi az. Sokszor töprengtem ezen. Aztán a szemébe néztem, minden megvilágosodott. Nem tetszett. Mindenekelőtt, hamis volt. Mintha e látszólagos odadás mögött valami gyűlölet rejlett volna. Úgy viselkedett, mint egy kutya, ez tény. Úgy viselkedett, de vajon igazán az volt-e? Ezen gyötrődtem. De nem volt semmi bizonyítékom, semmi, csak a gyanakvásom. Figyeltem, mindent úgy tett, ahogyan kell, amire tanítottam. Épp az volt, ami bántott.

A bizonyíték pedig csakhamar meglett. Egy napon észrevettem, hogy a póráz, egy helyen, össze van harapdálva. Odavittem a nap-

világra és jól láthattam a fogak nyomát. Azonnal mindent megértettem. Nem akartam a dolgot elsietni, mert gyűlölöm az igazságtalanságot, azonkívül, a póráz mindig a fogason csüngött, elég magasan. Odáig nem mászhatott fel, ha csakugyan kutya. Erről kellett meggyőződnöm. Csapdát állítottam. Csak mintegy véletlenségből, nyitva hagytam az előszoba ajtaját, és bementem a konyhába. Ott volt ő is, téblábolt körülöttem, vonszolta a séta közben felszedett csontot, és kieszelte, hová rejtse el. Szabadon hagyhatta a csontokat, ahol csak akarta, s azt hiszem, számára ez volt a fontos. Észrevettem, hogy az előszoba irányába tekintet, s bár látta a pórázt, nem tett semmit. Nyugodtan elnyújtózott, és rágsálta a csontot.

Engem akart rászedni! Érti, ez aztán az agyafúrtság.

Kinyújtózkodtam én is, kezemben tartottam az újságot, s úgy tettem, mintha aludnék. Kicsit várt, majd abbahagyta a rágsálást. Rám nézett, s csendesén elíszkolt az előszobába.

Figyelje csak: csendesén. Tudja, mit jelent ez?

Nesztelenül utána osontam. Felkúszott a fogasig, karmaival a kabátomba kapaszkodva lógott, és a pórázt rágtá.

Tehát, macska! Minden világos volt. A színlelő kifejezés, ami annyira bántott, és minden. Macska. Csak rettegésből viselkedett úgy, mint egy kutya. De nekem nem volt fontos a rettegése. Fondorlatosan kieszelte, hogy az első adandó alkalommal meglép. A póráz séta közben megfeszült, s mire felkiáltának — már kész, továbbállt.

Igen, ő! Éppen ő. A macska, tulajdonságaiból ítélve, mindig nőnemű.

Aznap éjjel tervrajzokat készítettem, s másnap csináltattam a pórásra egy erősítést.

Elhatároztam, még egyszer megkísérlem, de csak még egyszer. Ha nem sikerül, megfojtom. Ugyanakkor rájöttem, nemcsak ő a hibás. Nekem is részem volt benne. Például, az őszinteség. Nem fordítottam elég figyelmet az őszinteségre, nem követeltem meg tőle. Csak az volt számomra fontos, hogy mindent úgy tegyen, ahogyan kell. Belátom, az én hibám.

Megint jött a homokos láda és a virágcserep a citromcserjével. De a dolog másképp festett. Ő, természetesen, rögtön a virágcserepbe ugrott. Elnáspángoltam, úgy, hogy üvöltött. Újból a cserépre ugrott, újból összevertem. Üvöltött, semmit sem értett.

Nem, én nem azt tartottam fontosnak, hogy kutyaként viselked-

jék. Azt akartam, hogy kutya legyen, valódi kutyalélekkel, s minden olyan emléke, amely a macska-időszakra emlékezteti, megsemmisüljön.

Újabb kinszenvedés, mindkettőnk számára. Jött a korbács meg a szalonna. Tudtam, hogy a látszólagos ok nélkül, felváltva alkalmazott kegy és szigor által törik meg leghamarább.

Mikor az első fogát kiköpte, tudtam, hogy ez a kezdet. Tudtam, ezzel a macska-lélek száll el, annak van foga. Akkor megértette. Választania kellett. Egyfelől — várt rá a kínzás és a halál, másrészt — minden szeretetem, mert már éreztem magamban azt, hogy képes leszek megszeretni őt, ha valóban ugatni kezd. És megtörtént. Létrejött a kutya. Kiköpte az utolsó fogát is.

Biztos vagyok benne, mert figyelemmel kísértem ezt a változást. A szemem láttára játszódtott le. Itt vannak a bizonyítékaim, tessék. Itt!

Eltűnt az alattomos tekintet, eltűnt a képmutatás, az álnokság, amely mindkettőnket gyötört. Mindennek vége. Kimúlt.

Igen, a kandúr kimúlt, itt, előttem. Egészen világosan láttam. Kihűlt, a szeme megmerevedett, kihunyt. Majd a szeretet és a végtelen odaadás villant meg benne. Akkor adtam neki nevet.

Új, bizalomteljes élet kezdődött. Éjszakánként a lábamnál aludt, és melegített. Ha felébredek, a tekintete mindig megnyugtat. Szeretettel néz, virraszt melletttem. Nincs mitől félnem. Megérintem a pofáját, érzem a nyelvét a tenyeremen. És újból elalszunk, mindketten.

Ó, a hazugok! Hiszen ez kutya! Mit érdekel, ha kandúrnak nézik. Miért mindig úgy igaz, ahogy maguk látják!

Rendben, van, legyen hát kandúr, ám én évekig azt hittem kutya.

VUJICSICS Marietta fordítása